

RUILA PÕHIKOOL

VASALEMMA JÕE TÄHTSUS RUILA KÜLA AJALOOS

Uurimistöö

Koostaja: Christin Veskimäe 8.klass

Juhendaja: Livia Roomets

2017

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. GEOGRAAFILINE ASEND	4
3. VASALEMMA JÕGI LÄBI RUILA KÜLA AJALOO	5
4. INTERVJUU ELLE TARVEGA.....	9
5. INTERVJUU ANTS KALJU KRAAMIGA	12
6. KRISTIINA ROOMETSA MÄLESTUSED LAPSEPÕLVEST	13
7. KUIDAS REOSTAMINE OHUSTAB VASALEMMA JÕGE.	16
8. KALADE ELU JÕES JA MILLISED ON VASALEMMA JÕE KALAPÜÜGIPIIRANGUD.....	17
9. HAIBA PEAKRAAVI OLULINE TÄHTSUS VASALEMMA JÕE VEETASEME JUURES	19
10. KOOLILE JA KÜLAKOGUKONNALE KASULIK.....	22
KOKKUVÕTE.....	24
KASUTATUD KIRJANDUS	25

1. SISSEJUHATUS

Loovtöö teema valisin kuna soovisin teada, millise tähtsusega on olnud Vasalemma jõgi Ruila küla ajaloo läbi erinevate ajajärgude - mõisaajal, peale Teist maailmasõda sovhooside rajamise ajal ning praegusel ajahetkel, kui küla keskuseks on kool.

Eesmärgiks on uurida, kuidas on Vasalemma jõgi olnud kogukonnale kasulik ning kuidas on elanikkonna tegevus mõjutanud jõge kui elukeskkonda.

Eesmärgi täitmiseks olen esitanud järgmised küsimused:

Miks on Vasalemma jõgi olulise kalandusliku ja kalastikulise väärtusega veekogu ja miks on kalapääsud vajalikud. Millised on Vanaveski, Laitse ja Ruila paisude peamised mõjutegurid ning Vasalemma jõel olevad rändetõkked. Mida tuleks ette võtta, et antud olukorda parandada?

Millise tähtsusega on Haiba peakraavist Vasalemma jõkke suubuv vooluveehulk jõevee taset arvestades ja kuidas taastada kalade koelmualasid Vasalemma jõe ülemjooksul.

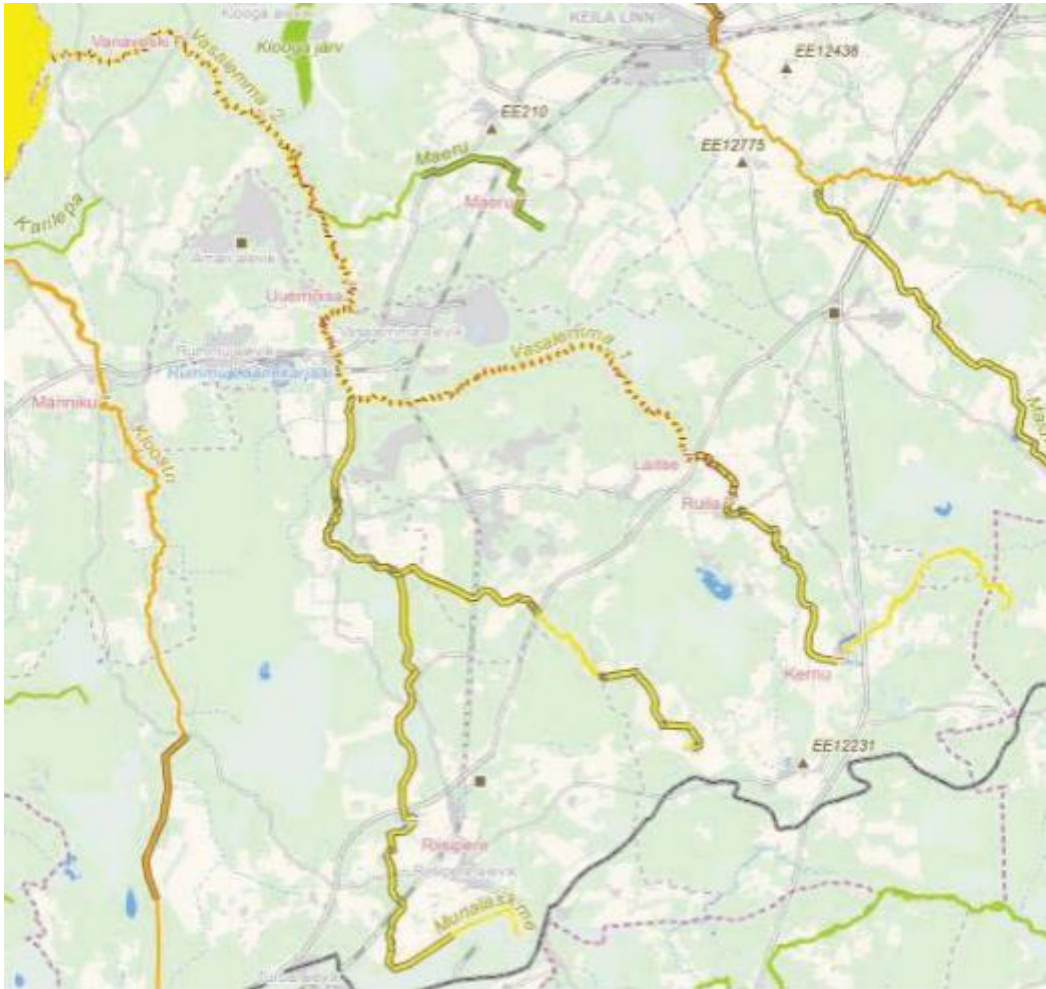
Vasalemma jõkke suubub tema ülemjooksul Haiba peakraav ja Ruila küla biotiigist väljuv heitveetoru, millist mõju avaldab see jõevee keskkonnale?

Kuidas saame veeta täisväärtuslikku puhkust, kasutades selleks Vasalemma jõe väärtusi?

Uurimise käigus külastan ja intervjuueerin Ruila küla elanikke, et jäädvustada nende lapsepõlveaegseid mälestusi.

2. GEOGRAAFILINE ASEND

Vasalemma jõgi (joonis1) asub Lääne-Harjumaal, Vasalemma jõgi algab Sutlema külast 4 km lääne pool ja suubub Paldiski lahte. Pikkus on 50 km, valgalaks on 403 km² Tähtsamad lisajõed on Munalaskme oja (23 km) ja Maeru oja (12 km).

Joonis 1. Vasalemma jõgi. Märitud punktiiriga piirkondlikule kaardile.

3. VASALEMMA JÕGI LÄBI RUILA KÜLA AJALOO

Ruila küla on esmakordselt mainitud 1241. aastal. Külast voolab läbi Vasalemma jõgi, mis on läbi aegade olnud küla jaoks oluline kalastus-, vabaaja veetmise ning veskile käimise koht.

Oluline roll mõisaajast oli mõisahärral Julius von Bremenil, kes kujundas ümber ka härrastemaja ümber oleva maastiku. Nii ehitati Vasalemma jõele tamm ning mõisa ette rajati kena paisjärv.

Tamm purustati teise maailmasõja ajal, kuid järve kaldad on vaadeldavad ka tänapäeval.

Ruila mõis kuulus Von Bremenitele, kes otsisid uusi mõisa arendusvõimalusi ja selleks ehitati 1864 aastal Vasalemma jõele vesiveski. 1907. aastal ehitati veskile juurdeehitis- maakividest kuivati. Eesti maareformiga 1920. aastal võõrandati kõik mõisad, seal hulgas ka vesiveski Ulrich von Bremenilt. Arvatavasti 1920. aastate paiku hakkas veskis toimetama mölder Jüri Järbach, kelle poeg Alfred oli naasnud sõjaväest. Ruilas olev veski oli suurem kui Vasalemma väike veski, mis kuulus Jüri Järbachile. 1928. aastal ehitati vesiveskisse saeveski.

“Veski tee läks veski eest, üle puusilla viinavabriku juurde. Puusillalt kõmisesid hobuse kapjade plaginad. Jõe esimest kääru nimetati ahvena auguks, teises käärus oli laste lemmik ujumise paik. Kui jõevool kiirenes ja veetasapind tõusis, teadsid kõik lapsed, et onu Alfred pani veski käima. Nii mõnelgi korral üleni peenejahutolmune hallivärvine onu Alfred hõiskas: ”Lasen tammi alla ja läheb röövipüügiks!”. Tõstis tammi üles, kus kalad mudas sulpsasid. Sovhoos planeeris tammi asukohta muuta ning 1965. a. ehitati uus jõesäng, tamm ja sild. Sovhoosi ajal taheti veskisse ehitada ka saun, mille ehitamiseks tehti kaevandamisi ja lõhkumisi, kahjuks saun valmis ei saanud” (Talinurm, 2014).

„Mets oli kuulunud härrale, jõgi ja aed prouale. Keegi pole tohtinud jões supelda, sest see oli proua oma. Ka vähke ega kalu ei tohtinud püüda. Ükskord ühed mõisatöölised läinud õhtul pimedas vähke püüdma. Proua olnud just õhtusel jalutuskäigul oma teenijatega, tallipoistega ja jt. Nad olid näinud vähipüüdjad katsunud ära joosta, aga mõisa tallipoistel ja teistel meestel olnud püss kaasas. Nad olid ütlenud, et kui keegi seisma ei jää, siis lasevad. Ja nii oli võetud vähipüüdjad kinni. Ka vähid võeti ära ning proua käskinud vähid mõisa viia“ (Israel, 6 kl).

Ruila jõel oli kaks silda. Esimene oli vesivärvatega paisutatud tamm. Vesivärvad olid veekogu reguleerimiseks. Tarbekorral juhiti vesi turbiini käivitamiseks. Turbiin asus ühenduses teise sillaga. Veejõul töötasid saeveski, jahuveski ja viljapeksumasin. Neid masinaid hooldas ja seadis korda mölder Mart Viikmann. Tekkis kusagil rike, oli tema oma kogemustega platsis. Kevadel suurvee ajal tunglesid jõel jäälahmakad. Nad surusid suure kohina ja mürinaga vastu vesivärvaid, ähvardades takistusi purustada. Jää läbilaskmiseks eemaldati osa vesivärvaid. Pootshaakidega raiuti jää tükkideks ning juhiti tammist alla.(Foto1) Jää kukkus, vesi tuiskas suure jõuga üles kui jäid veidi sillale peatuma, olid üleni märg. Vesivärvate hooldamine oli möldri mure, isegi öösel tuli tal valves olla.

Foto1. Vesivärvade puhastamine (Erakogu Urve Kink)

Pais oli liikuv mida sai tarviduse järgi avada ja sulgeda. Igal aastal, talviste ja kevadiste tööde lõppedes ja enne heinateo algust lasti jõgi tühjaks. Võeti vesivärvad eest ja vesi tõttas vabalt oma süngi mööda edasi. Pealpool tammi nirises tavaline jõeke, mis kubises kaladest.(Foto2 ja Foto3).

Kalad olid vist ka enneolematust olukorrast kohkunud ja ei taibanud veevooluga kaasa minna. Õhtul olid mõisamehed oma liividega viimaseni väljas. Ega keegi kaladest ilma jäänud ja ega neid kõiki kätte ka ei saadud, neid jäi sinna sulpsatama küllalt. (ERM KV 320: 227)

Foto 2. Vaade Vasalemma jõele mõisa ajast. (Ruila kooli koduloomuuseum)

Foto 3. Vaade Vasalemma jõele 4.04.2017 (Erakogu Christin Veskimäe)

Sovhoosi ajal kujundati Ruila ja Laitse küla maastik väga põhjalikult ümber. Rajati tohutul hulgal kultuurmaastikke, süvendati jõgi ja rajati ka jõega ühendatud kunstlik kastmissüsteem põldudele. Põldudel töötasid pidevalt kümned hiigelvihmutid, kus kasutati Vasalemma jõe vett. Tänapäeval on säilinud põldude peal raudkonstruktsioonid (Foto4) ja torud, kuid kastmissüsteemid ei toimi juba aastaid.

Foto 4. Vihmutid 4.04.2017. (Erakogu Christin Veskimäe)

4. INTERVJUU ELLE TARVEGA

Elle Tarve läks Ruila kooli 1949 aastal. Sellel ajal oli Ruila kool seitsmeklassiline. Elle Tarve jaoks oli Vasalemma jõgi Ruila jõgi. Tema lapsepõlv möödus Ruila jõe kaldal, tema ja klassikaaslaste jaoks oli see peamine mängukoht. Elle Tarve väidab, et Vasalemma jõgi on nüüdseks tema jaoks kraav. Jõgi oli mõisa ajal ilus ja paisutatud.

Kooli ajal õpetajad ajasid lapsi saalis jalutama, aga nemad ei soovinud seda. Lapsed läksid hoopis Vasalemma jõe kaldale. Jõe kaldal oli paat, Ruila plikad oskasid aerutada, neile väga meeldis aerutada. Mõnikord sõideti peaaegu Kernu paisuni välja. Kui tunnid lõppesid, siis kes ees, see mees jooksis kõik lapsed paadi juurde, et sõudma minna.

Vasalemma jõel oli saar/saaruke. Külamehed ehitasid sinna saarele keskele laua ja toolid. Pärast said paadiga sinna minna viina võtma. Naised ei saanud minna ja olid sellepärast väga pahased.

Foto 5. Ruila kooli 7 klass 1956-1957. Taamal Vasalemma jõgi. (Foto Elle Tarve erakogu)

Vasalemma jõel on väike sild, mõisa ajal oli see värvitud valgeks ja seda oli koolimaja saali aknast näha. Ka praegu kutsutakse silda külarahva vahel Valgeks sillaks (Foto6 ja Foto7). Elle Tarve rääkis, et mõisa ajal tegid küla noored seal tantsu ja seda nimetati Klunker/Klunkrid.

Foto 6. Valge sild mõisaajal. (Ruila kooli koduloomuuseum)) Foto 7. Valge sild.2017 (Erakogu Christin Veskimäe)

Vasalemma jõgi oli mõisa ajal niivõrd kalarikas. Jõgi oli kala täis, jões elasid vähid, saadi kätte ahvenaid. Esimeses jõekäärus olid kõrkjad. Lepa ja paju toigastest tehti õnged, õngekonksu tehti nõelast, nõela kuumutati tule peale ja keerati sobivasse asendisse, nii püüti vähki. Veski kuulus mõisale, veski omanik oli Alfred Järbach, ta oli Ruila mees ja laste sõber. Peale veskit oli all tamm, seal oli kõik kivine. Seal olid lutsud. Tamm tõsteti ülesse ehk võeti tamm maha ja teedevalitsus ehitas selle asemele silla ja nõnda nuteti taga Ruila jõge.

Puusild oli veski nurgas, see lõhuti maha ja siis ei olnud kedagi, kes seda jõge paisutab. Pärast kuivas jõesäng kokku, mis oli varem üles paisutatud.

Foto 8. Ruila jõgi (Erakogu Elle Tarve)

Foto 9. Ruila jõgi (Erakogu Elle Tarve)

Üle valge silla oli koht, kus oli vesi väga sügav ja koolipoisid ehtasid sinna hüppamiskoha. Nad hüppasid sealt vette, et jõe põhja puudutada, aga see vesi oli liiga sügav ja nad ei saanud põhja puudutada. Seal tegelikult keelati ujuda, sest see koht oli niivõrd ohtlik. Seda kohta kutsuti Pargi haua kohaks.

Seal kus on hobusetall, olid mõisa ajal hooned ja lehmalaud. Iga aasta kevadel ajas vesi üle kallaste. Jõgi oli „kolhoosi vastane“ sel ajal ja jõgi ajas üle, lehmad ei saanud magada, polnud süüa ja vesi oli põlvedeni (Tarve, 2017).

5. INTERVJUU ANTS KALJU KRAAMIGA

Ants Kalju Kraam tuli Ruila kooli 1946. aastal, sel ajal veel ei olnud Ruila jõgi süvendatud aga Ants Kalju Kraam väidab, et Ruila jõgi on süvendatud. Süvendamine lõppes 1972. aastal ja tema oli juba linnas tööl. Pärast süvendamise lõppemist ehitati uus betoonist tamm.

Ruila jões oli kala ka, mõisa ajal ei olnud jõel kalapüügi piiranguid. Tööõpetuse tunni ajal õpetas Feliks Tungal neile kalavõrku tegema. Ruila jõe peal oli saareke ja vanad inimesed kutsusid seda „Näkerpall“ kuna see oli ümmarguse kujuga. (Foto 10)

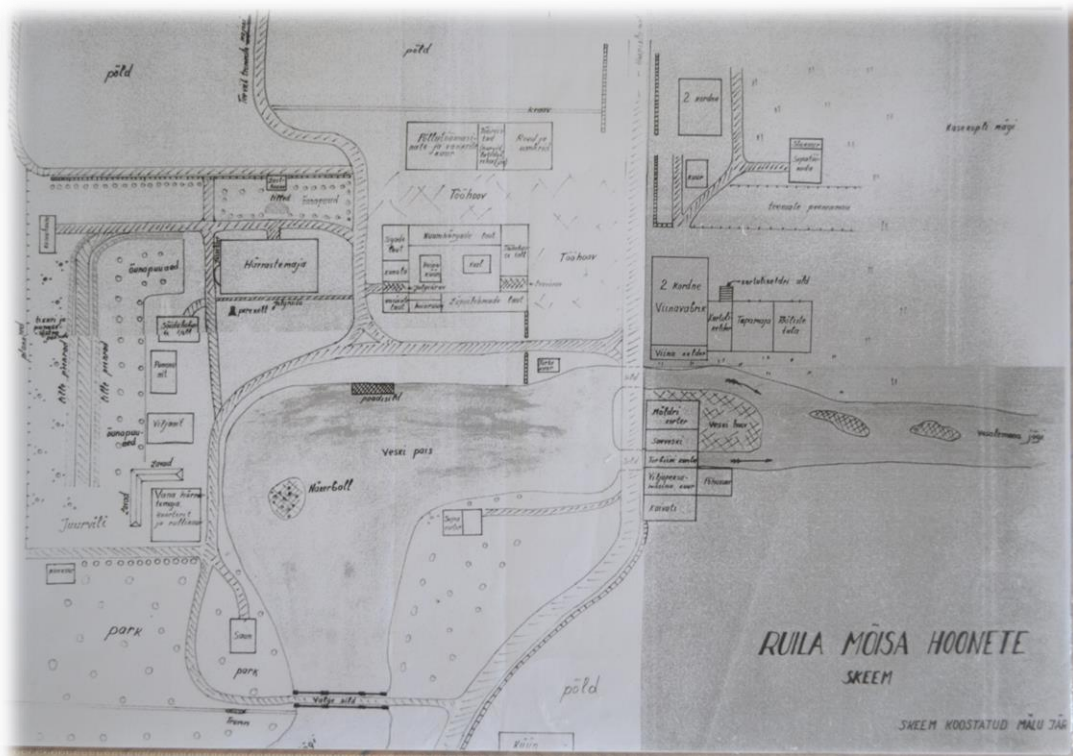

Foto 10. Mälestuste põhjal joonistatud mõisa hoonete ja jõesängi kaart. Kaardil on märgitud „Näkerpall“ (Ruila kooli koduloomuuseum)

Algklassis oli Ruila jõe kaldal paat, millega siis koolipoisid kui koolitüdrukud sõitma läksid, nad sõitsid puusillani ja tagasi. Koolipoisid käisid vana järve all ujumas, seal oli sügav kus pidi ära uppuma kuna vesi lasti lahti ja vesi viis suure vooluga kaasa. Haua pargi kohas oli tiik kus elasid konnad (Kraam 2017).

6. KRISTIINA ROOMETSA MÄLESTUSED LAPSEPÕLVEST

Vasalemma jõgi (minu jaoks küll Ruila jõgi) seostub minu lapsepõlvega väga tihedalt. Suviti me mujal oma aega ei veetnudki, kui vanaema juures, kes elas Vasalemma jõe kaldal.

Meid oli kolm - mina, minu õde Maria ja minu lapsepõlvesõbranna Marsille.

Kui on juba kolm inimest koos, siis tekivad ka alati head mõtted ja nende elluviimine on kordi lihtsam, kui üksi midagi välja mõelda. Meie otsustasime, et meie vanaema maja kõrvalt jooksev jõgi saab meie parimaks suvituskohaks. Et see nii läheks, tuli esmalt teha palju tööd. Nii me siis niitsime tavaliste paberikääridega seal jõekaldal muru, vahel tuli mõni täiskasvanu muruniidukiga ka appi ja siis oli see muru seal eriti mõnusalt ühtlane ja pehme (loe: see oli õnnepäev). Loomulikult peab olema ujumiskohas võimalik ka riideid vahetada, seega otsustasime ehitada riietuskabiini. Selleks lõikasime paberikääridega jõe ääres kasvavat rohtu (kätega seda ei saanud tõmmata kuna lõikas kohe haavad kätte) ning sidusime rohu puntidesse. Saadud pundid tuli omakorda ühendada, et tekiks n-ö rohust valmistatud sein. Neid seinu tegime mitu tükki ja õnneks oli meil sealsamas ideaalne puude asetus, mis võimaldas rohuseinad mitme männipuu vahele siduda, kus siis omakorda moodustuski suurepärase riietuskabiini. Oi, me olime väga uhked ja õnnelikud, see nägi lihtsalt nii äge välja. Meie rõõm aga haihtus järgmisel päeval, kui suvesoojus oli lõigatud rohu kokku kuivatanud ja see oli seotud kohtadest välja kukkunud. Nii me siis alustasime otsast peale, et uusi punte rohuseina toppida. Kõige hirksam ongi hetkel mõelda asjaolule, et sealsamas jõe ääres oli tegelikult pidev oht mõnele rästikule peale astuda, aga meie käisime julgelt mööda jõekallast plätudega kõrge rohu sees ja nüsisime kääridega kõhuni ulatuvat rohtu.

Ujumine ei olnud teps mitte vähemoluline kui riietuskabiin. Selles külmas jõevees võisime me veeta tunde. Õnneks ei olnud vesi sügav ning sellepärast me seal vist nii julgelt aega veetsimegi. Kuskilt olid meie vanemad saanud päästeveste ning neid kandes hõljusime me koos veevooluga mitukümmend meetrit allavoolu ja siis tipa-tapa jälle ülesvoolu ning lõbusõit võis jälle alata. Vahel võtsime ühe suure sisekummi või ujumismadratsi (Foto11) ning pika köie millega saime üksteist veel kaugemale allavoolu lasta. Mäletan, et kõige ebameeldivamad olid jões kasvavad vetikad, mida me oma peamises ujumisosas koguaeg välja kiskusime ja kaldale viskasime. Kui kaugemale koos köiega üksteist laskime (kaks seisid sillal ja hoidsid köiest kinni ning üks siis teisel pool köit kas kummi või madratsiga), siis

olid need vetikad eriti ebameeldivad - tekkis tunne justkui mingi olend puudutaks su jalgu.

Kui aus olla, siis ega me talvelgi sellest jõest eemale ei hoidnud. Olgugi, et vesi oli siis jääkülma ja kui miskit oleks juhtunud, siis hästi see lõppenud ei oleks. Talvel oli meil oma missioon - ehitada tammi. Tammi ehitamine toimus jälle sealsamas vanaema maja lähedal, kuid meie ujumiskohast päris palju allavoolu. Kuna meil oli seal üks mägi, kust me tavatsesime kelguga alla lasta kuivenduskraavi (mis suubus jõkke, aga oli talvel alati kinni külmunud), siis tõenäoliselt nii see koht meile silma jäi ja millegipärast see jõgi meid tammi ehitama kutsus. Kolmekesi olime seal kummikutega vees ning tõstsime paljaste kätega jääkülmast veest kive üksteise peale, et tamm omandaks aina vägevama kõrguse. Igal vabal hetkel läksime jälle sinna veega solberdama ja kive tõstma, sest veejõud oli oma töö teinud ning tammi jälle ära lõhkunud. Meie aga alla ei andnud ja ehitasime alati lootusrikkalt selle uuesti üles. Tuleb tõdeda, et veetõusu vist ei olnudki eriti märgavalt näha, aga jõgi läks tammi kohast aina laiemaks ja laiemaks - seda muutust võib seal tänaseni näha (ma pakun, et jõe laius on seal kohas u 7-8 m).

Praegugi on õnn neid samu kohti vahel silmata ja tõdeda, et sel jõel on olnud minu lapsepõlve mälestustes väga suur roll. Õppisime me seal ju iseseisvalt ujuma, saime oma toredaid ideid teostada ja õnnelikku lapsepõlve nautida. Hetkel ma ei kujuta ette, et ma pistaksin oma varba kuumal suvepäeval sinna külma vette, kuid mul on heameel, et ma seda 20 aastat tagasi nautisin täiel rinnal. Lisan ühe foto, mis illustreerib meie suvist paradiisi. (Foto11)

Foto 11. Tavapärase suvepäev Ruila jões (Erakogu Livia Roomets)

2004 aasta suvel olid valdavalt pikad vihmaperioodid ja juhtus nii, et Kernu paisu tõkked ei pidanud veehulgale vastu ja purunesid. Vasalemma jõe tase tõusis minutitega (Foto 12,13) ja saavutas lõpuks sellise taseme, mis oli olnud jõel mõisaaegsel ja sellele eelnenud perioodil. Alljärgnevatel fotodel on näha, kuidas väike sild on puude külge kinnitatud, et see suurveega minema ei ujuks ja vaadeldav on ka lai jõepeegel.

Foto 12,13. Jõgi on tõusnud üle kallaste 2004 aastal (Erakogu Livia Roomets 1.08.2004)

7. KUIDAS REOSTAMINE OHUSTAB VASALEMMA JÕGE.

Jõereostus tekib siis, kui saasteaineid ei puhastata heitvetest välja ja lastakse voolata jõgedesse. Saasteaineteks võivad olla põllumajanduses kasutatavad keemiatooted ja erinevad väetised. Lisaks võivad heitveed sisaldada plastikjätmeid (kilekotid ja pudelid), mis jõuavad samuti meie jõgedesse ja kahjustavad neid. Vee läbipaistvus näitab seda, kui sügavale suudab valgus tungida. Kui vees on palju planktonit (ja savi-ning turbaosakesi), siis on vesi hägune. Planktoni vohamist jõgedes võib tekitada lämmastikühendite liigne reostus (ammoniaak ja nitraat), mis tuleb inimtegevuse tõttu heitveega kaasa. Jõevee puhtus on väga oluline, et säilitada mageveelustikku elujõulisena. Loomad, kes elavad jõgede lähedal, sõltuvad samuti puhtast jõeveest, ning samuti ka jõgedest elutsevad kalad ja taimestik. (Tartu Loodusmaja)

Foto14. Ruila küla korruselamute reovee juhtimine Vasalemma jõkke. Reovesi puhastub küll biotiigis, kuid kindlasti ei ole see piisav, et reovett otse jõkke juhtida.

Vasalemma jõkke suubuv Haiba peakraav on Haiba asula puhastatud reovee suublaks. Avariil või elektrikatkestusel oleksid tõsised tagajärjed vee elustikule. (TÜ Eesti Mereinstituut), (Eesti meriforelli kudejõgede taastootmispotentsiaali hindamine 2014)

8. KALADE ELU JÕES JA MILLISED ON VASALEMMA JÕE KALAPÜÜGIPIIRANGUD.

Vasalemma jõge loetakse olulise kalandusliku ja kalastikulise väärtusega veekoguks. Jõe alamjooks on suure keskmise languga, paljude kärestike ning kiirevooluliste kivise-kruusase põhjaga lõikudega. See loob väga head elutingimused lõhelastele-lõhe, meriforell ja jõeforell ja pakub häid sigimisvõimalusi siirdekaladele.

Kalastamine pakub suurepäraselt võimalust täiskasvanutel oma lastega meeldivalt aega veeta.. Vasalemma jõel on esimeseks rändetõkkeks Vanaveski pais, kaugus jõesuudmest 4,5 km.

Paisul on vana kalapääs, mida pole seni taastatud. Peamised paljunemiskohad paiknevad Vanaveski paisu all ja Madise sillast allavoolu. Sellepärast ongi Vasalemma jõele pandud piirangud-keelatud igasugune kalapüük aastaringselt Vanaveski paisust suudmeni.

Foto 15. Vanaveski vesiveski pais. (Foto Carl-Dag Lige 16.10.2010).

Kalad ei suuda neid füüsilisi rändetõkkeid suures osas ületada ning seepärast on Vasalemma jõgi oma ülemjooksul suhteliselt kalavaene. Kalastamise foorumites küll väidetakse, et jõeforell on jõkke tagasi tekkimas. Samasuvisse forelli olemasolu langulõigul allpool Ruila paisu kinnitab, et kudekala ületas Laitse paisu veerohkel 2012. aastal, mis annab lootust, et nõnda on ka jõgi Ruilas kalarikkamaks muutunud.

„Ruila jõgi oli rikas kaladest. Kalu oli mitut liiki: haug, ahven, särg, luts ja pisi viidikaid, keda keegi ei tahtnud ega püüda. Üks angerjas oli kogemata ära eksinud ja sattus sakste lauale, meiesugustele oli ta uss, kole madu keda keegi katsuda ei soovinud.“ (ERM KV 320: 228)

Foto16. Laitse pais, Kristo Klaas 4.04.2017. (Erakogu Christin Veskimäe)

9. HAIBA PEAKRAAVI OLULINE TÄHTSUS VASALEMMA JÕE VEETASEME JUURES

Haiba peakraav on Vasalemma jõe ülemjooksu vasakpoole lisaoja, mis voolab Harjumaal, Kernu külas, peakraavi pikkus on 5,7 km. Haiba peakraav on kogu pikkuses õgvendatud ja süvendatud ning kuulub tugevasti muudetud veekogude hulka.

Ulatuslikud õgvendus- ja süvendustööd on hävitanud kunagise Haiba oja looduslikkuse ning taandanud morfoloogilise kvaliteedi ulatuslikes lõikudes väga madalaks.

Põuaperioodil tagab Haiba peakraav koos Kernu allikaojaga valdava osa Vasalemma jõe ülemjooksu vooluveest. Õgvendus-ja süvendustööde tõttu on kraavi füüsiline kvaliteet madal, samas mõned alamjooksu kruusalõigud omavad küllalt head sigimisväärtust, kui sinnani jõuavad lõhelised läbi. Puhtakujulise allikalise kraavina on vooluveekogul Vasalemma jõe jaoks oluline tähtsus.

Peakraav annab märgatava osa Vasalemma jõe ülemjooksu madalvee aegsest vooluveest ning takistab kestva põua ja palavuse ajal peajões vee temperatuuri tõusu. 2014. aastal tehti kolm katsepüüki ning peakraav osutus väga kalavaeseks.

Peamiseks mõjuteguriks, mis blokeerib meriforelli pääsu Haiba peakraavi on Vasalemma jõel asuvad paisrajatised – Vanaveski, Laitse ja Ruila paisud. Neist viimane on kalale ületamatu igasuguse veetaseme korral ning välistab ka jõforelli pääsu Ruila ja Kernu vahel Vasalemma jõkke suubuvatesse ojaadesse ja kraavidesse.

Ruila paisule kalapääsu rajamise järel oleks õigustatud Kernu allikaoja füüsilise kvaliteedi parandamine. Sealjuures tasuks kaaluda ka suudme-eelsel langulõigul kalde vähendamist ning selle jaotamist pikemale ojaosale koos kivi- ja kruusapõhjalise substraadi loomisega. Võimalik on langu pikendamine allavoolu. Sel juhul seostuks see hästi Vasalemma jõe Kernu sigimis- ja kasvuala kvaliteedi parandamisega ja nii oleks võimalik saavutada uuesti Vasalemma jões mõisaaegne kalarikkus.

Foto17. Ruila pais vaatega alamjooksu poolt 5.04.2017. Sellisest füüsilisest tõkkest ei lähe üles ükski kala. (Erakogu Christin Veskimäe)

Foto18. Laitse pais vaatega alamjooksu poolt 4.04.2017. Paisule loodud kalatrepp anna võimaluse kaladel vabamalt edasi liikuda. (Erakogu Christin Veskimäe)

Kobras tuleks allikaojalt ning valgalale jäävatelt allikatiikidelt välja püüda ning koprapaisud likvideerida. Kopra tõrjumine on vajalik juhul, kui Ruila paisu juures avatakse kalade rändetee. (Järvekülg, Kesler, Taal, & Lauringson, 2017)

Foto.19 Koprataam Vasalemma jõel 2015 (Erakogu Livia Roomets)

10. KOOLILE JA KÜLAKOGUKONNALE KASULIK

Vasalemma jõel saab erinevaid üritusi korraldada, et lastel oleks elu põnevam. Kuna koolil on oma kanuud, siis saavad kõik klassid korraldada kanuumatkasid (Foto21). Traditsiooniliselt toimub igal aastal Ruilas võistlusmäng „Välek“ (Foto20), kus on kindlasti sees põnevad võistlusülesanded, nagu kanuusõit ja jõe ületamine autokummidel jne.

Foto 20. Ülesande täitmine Kokasillal Välek 2016.(Ruila koduloomuuseum))

Foto 21. Kanuumatk 11.05.2016 (Erakogu Livia Roomets)

Video 8.klassi kanuumatkast, kus ületatakse järjekordset kopratammi Vasalemma jõel 2015.aastal..

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100001583210769&lst=100001583210769%3A10001583210769%3A1491903752>

(11.04.2017)

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärk oli uurida kuidas on Vasalemma jõgi olnud kogukonnale kasulik ning kuidas on elanikkonna tegevus mõjutanud jõge kui elukeskkonda.

Käesolevas töös on kasutatud Vasalemma jõe alast kirjandust, kirjutatud ülevaade mõisaajast, sovhoosi perioodist, jõe reostumisest, elutingimustest kaladele, Haiba peakraavist ja Vasalemma jõel olevatest Vanaveski, Laitse ja Ruila paisudest.

Uurimise käigus tutvusin Ruila kooli arhiivist laenutatud materjalidega, millest leidsin Vasalemma jõe olustikku puudutavat informatsiooni.

Töö kõige motiveerivam osa oli siis, kui sai külastada kohalikke inimesi. Oli hea tunne kogeda, et juba esimest küsimust esitades intervjuueeritav lausa kadus oma lapsepõlve mälestustesse ja jutt liikus katkematu vooluna.

Sain teada palju olulist ja huvitavat, mis kindlasti aitab kaasa oluliste mälestuste säilitamisele kooli koduloo uurimuslikus tegevuses.

Tänan kõiki, kes aitasid mind uurimuse läbiviimisel: Elle Tarve, Ants Kalju Kraam ja Kristiina Roomets.

Töö valmimisele aitas kaasa juhendaja õp. Livia Roomets

KASUTATUD KIRJANDUS

ERM KV 320. Linda Tensuda 1976. 196-272

Järvekülg, R., Kesler, M., Taal, I., & Lauringson, G. (25. 02 2017. a.). Allikas: Eesti meriforelli kudejõgede taastootmispotentsiaali hindamine 2014

http://www.envir.ee/sites/default/files/meriforelli_kudejoed_2014-15_lisadeta.pdf

Kraam, A. K. (31. märts 2017. a.). Mälestused Vasalemma jõest. (C. Veskimäe, Intervjueerija)

Kukk, H., & Voldermar, K. (1978). *Siin-ja sealpool maanteed*. Tallinn: Harju Rajoon.

Metsur, M. (November 2012. a.). Allikas:ASMAVES

http://www.keskkonnainfo.ee/main/images/10_laitse_paisu_kmh_eelhinnang_29112012.pdf

Roomets, K. (11. Aprill 2017. a.). Oma mälestused. (L. Roomets, Intervjueerija)

Talinurm, M. (2014). *Ruila vesiveski*. Ruila.

Tarve, E. (24. Märts 2017. a.). Mälestused Vasalemma Jõest. (C. Veskimäe, Intervjueerija)

